

Eich cyf/Your ref P-06-1220
Ein cyf/Our ref EM/13448/21

Jack Sargeant AS
Cadeirydd – Y Pwyllgor Deisebau

16 Tachwedd 2021

Annwyl Jack,

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 20 Hydref at y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol ynghylch deiseb i gynyddu'r cyllid sydd ar gael i Wasanaethau Iechyd, Addysg ac Ymwybyddiaeth Menywod. Rwy'n ymateb fel Gweinidog sydd â phortffolio sy'n cynnwys Iechyd Menywod.

Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i bob bwrdd iechyd ddarparu ystod lawn o wasanaethau i fenywod yn unol â chanllawiau'r Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth mewn Iechyd a Gofal (NICE). Mae'r GIG yn cael y rhan fwyaf o'i gyllid gan Lywodraeth Cymru i dalu am gostau rhedeg gwasanaethau iechyd yng Nghymru. Disgwylir i Fyrddau Iechyd ac Ymddiriedolaethau'r GIG ddatblygu cynlluniau cadarn i gyflawni yn erbyn ein blaenoriaethau. Mae ganddynt hefyd ddyletswydd o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014 i gynnal asesiad er mwyn sicrhau bod y ffordd y cyflenwir gwasanaethau a darpariaeth yn diwallu anghenion eu poblogaethau sy'n gorfod cynnwys anghenion menywod a merched.

Mae gwella gwasanaethau iechyd i fenywod wedi parhau'n flaenoriaeth i Lywodraethau olynol yng Nghymru. Mae'n hanfodol bod ein gwasanaethau iechyd yn cynnig cyngor a gofal i ferched a menywod yn ystod eu bywydau ac yn cyflawni model o ofal sy'n darparu cymorth i alluogi menywod i aros yn iach drwy gydol eu bywydau.

Cyhoeddwyd Gofal Mamolaeth yng Nghymru – Gweledigaeth 5 Mlynedd ar gyfer y Dyfodol ym mis Gorffennaf 2019, gan nodi bod '...beichiogrwydd a genedigaeth yn ddigwyddiadau sy'n newid bywyd menyw a'i theulu, mae'n ddigwyddiad pwysig y mae pobl yn disgwyl yn eiddgar amdano. Mae staff mamolaeth yn cael cyfle i gefnogi menyw a'i theulu drwy'r newid hwn gan sicrhau gofal diogel, clinigol effeithiol yn ogystal â phrofiad personol a chadarnhaol'.

Mae ffrydiau gwaith wedi cael eu sefydlu o fewn y rhwydwaith mamolaeth a gofal newyddenedigol i sicrhau y cyflawnir y weledigaeth sy'n canolbwyntio ar y teulu ac yn mynd i'r afael ag anghenion unigol. Gwneir hyn gan ganolbwyntio'n arbennig ar fydwraig benodol yn cynllunio gofal mewn partneriaeth â'r fenyw feichiog a'i theulu. Mae addysg, cymorth ac atgyfeiriad i wasanaethau arbenigol yn ganolog i ddarparu gwasanaethau yn y dyfodol.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Eluned.Morgan@llyw.cymru
Correspondence.Eluned.Morgan@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yn y blynyddoedd diwethaf, mae llawer o'n hymateb i fynd i'r afael â materion yn ymwneud ag iechyd menywod wedi cael ei ddarparu drwy waith y Grŵp Gweithredu ar Iechyd Menywod (GGIM). Sefydlwyd GGIM ym mis Mawrth 2018 fel grŵp dan gyfarwyddyd gweinidogol i ystyried adroddiad ar ddefnyddio tâp synthetig a thafleuni rhwyll ar gyfer anymataliaeth straen wrinol a phrolaps organau'r pelfis. Estynnwyd cylch gorchwyl y Grŵp ar ôl hynny i gynnwys ystyried dau adroddiad arall ar endometriosis ac anymataliaeth ysgarthol hefyd gan ei bod yn glir y gellid mynd i'r afael ag iechyd y pelfis menywod yn fwy eang drwy ystyried y cyfan gyda'i gilydd.

Ers ei sefydlu, mae Llywodraeth Cymru wedi dyrannu £1 miliwn y flwyddyn i GGIM. Mae'r arian hwn wedi cael ei ddefnyddio i gyllido rheolwr y rhaglen a sefydlu rhwydwaith o gydlynwyr iechyd y pelfis a llesiant ym mhob bwrdd iechyd. Yn fwy diweddar, mae wedi caniatáu i nyrsys endometriosis arbenigol gael eu recriwtio ym mhob bwrdd iechyd yn ogystal ag ystod o weithgareddau eraill.

Yn gynharach eleni, lansiodd *Mislif Fi*, ein hadnodd ar-lein a llwyfan addysgol. Gwyddom fod tabŵau a diffyg addysg am y mislif yn cael effeithiau negyddol gwirioneddol ar fywydau merched a menywod. Gall effeithio ar iechyd rhywiol ac atgenhedlol yn y dyfodol a gall y diffyg gwybodaeth am fislifoedd a'r hyn sy'n cael ei ystyried yn 'normal' arwain at ddiagnosis hwyr o gyflyrau difrifol megis endometriosis, syndrom ofariau polysystig (PCOS), anhwylder dysfforig cyn mislif (PMDD), neu ganserau gynaeolegol. Bydd *Mislif Fi* yn helpu i chwalo tabŵau ynghylch y mislif a grymuso menywod ifanc a merched i ddeall yn well eu hiechyd mislif a gwybod beth sy'n 'normal' a phryd y dylent geisio cymorth.

Mae'r menopos yn rhan naturiol o'r broses heneiddio ar gyfer menywod ac mae'n digwydd fel rheol rhwng yr oedrannau 45 a 55. Yn y DU, yr oedran cyfartalog yw 51, ond gall ddigwydd yn llawer cynt. Mae'n bwysig cydnabod, am amryw resymau; y gall profiadau unigol pobl o'r menopos amrywio'n fawr ac felly bydd yr ymateb clinigol hefyd yn amrywio rhwng unigolion.

Mae canllawiau NICE yn cynnwys y gofyniad i fabwysiadu dull unigol ar bob cam o ddiagnosis, ymchwilio i'r menopos a'i reoli a'r angen i atgyfeirio menywod at weithiwr gofal iechyd proffesiynol sy'n arbenigo yn y menopos os nad yw triniaethau yn gwella eu symptomau menopos neu mae ganddynt sgil effeithiau trafferthus parhaus.

Rydym wedi darparu £42 miliwn ychwanegol eleni i wasanaethau cymorth iechyd meddwl ac mae ein Rhaglen Lywodraethu yn ei gwneud yn glir y byddwn yn parhau i flaenoriaethu buddsoddi mewn gwasanaethau iechyd meddwl. O fewn ein Cynllun Cyflawni Law yn Llaw at Iechyd Meddwl 2019 i 2022 diwygiedig, mae ein meysydd blaenoriaeth allweddol yn cynnwys cefnogi iechyd meddwl amenedigol a gwella mynediad at therapïau seicolegol. Cefnogir y meysydd hyn gan fuddsoddiad cynyddol mewn cyllid i wella gwasanaethau.

Ers 2015, rydym wedi buddsoddi mewn gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol arbenigol ledled Cymru, bellach mae timau arbenigol ym mhob ardal Bwrdd Iechyd yng Nghymru. Dros y 12 mis diwethaf mae Arweinydd Clinigol Iechyd Meddwl Amenedigol Cymru gyfan a'r Rhwydwaith Iechyd Meddwl Amenedigol wedi datblygu llwybr gofal. Nod y llwybrau yw safoni ymarfer, darparu eglurder ynghylch rolau a chyfrifoldebau ac adlewyrchu dull ataliol ac ymyrryd yn gynnar sy'n seiliedig ar dystiolaeth. Yn ogystal â darparu tegwch, dylai'r llwybrau hyn sicrhau bod y gofal iawn yn cael ei ddarparu gan y bobl iawn ac ar yr adeg iawn.

Mae'r arweinydd clinigol iechyd meddwl amenedigol yn gweithio mewn partneriaeth gyda GGIM, sydd wedi comisiynu sefydliad newid ymddygiadol, Social Change UK, i ddatblygu adnoddau i deuluoedd a'u cefnogwyr lle ystyrir llesiant ac iechyd corfforol a meddyliol gyda'i

gilydd. Bydd y prosiect yn cynnig cymorth drwy adnoddau ac ymgyrch ddilynol sy'n rhoi'r gallu i unigolion yng Nghymru fonitro a diogelu eu hiechyd a'u llesiant eu hunain yn ystod y cyfnod amenedigol, drwy ddull cwrs bywyd. Bydd hyn yn gwella iechyd y boblogaeth drwy ganolbwyntio ar atal ac osgoi niwed lle bynnag y bo'n bosibl. Mae'r prosiect yn dechrau gan wrando ar farn pobl Cymru. Drwy'r safbwyntiau a gesglir bydd adnoddau yn seiliedig ar dystiolaeth yn cael eu creu a bydd yr ymgyrch yn rhoi'r hyn y mae arnynt ei eisiau i bobl Cymru o ran y ffordd yr hoffent gael yr wybodaeth. Bwriedir cynnal grwpiau ffocws a digwyddiadau ymgysylltu â rhanddeiliaid ddechrau 2022. Drwy weithio mewn partneriaeth, gall GGIM a'r Rhwydwaith Iechyd Meddwl Amenedigol gryfhau'r effaith a gwerth ledled Cymru ac arwain at ganlyniadau gwell i deuluoedd ac unigolion drwy gydol y cyfnod amenedigol.

Bydd y gwaith hwn yn ategu dull y Rhwydwaith o ddatblygu cynnig hyfforddiant ar-lein ymhellach, i sicrhau cynaliadwyedd hyfforddiant ac estyn hyfforddiant i holl staff y sector iechyd a gofal cymdeithasol sy'n gweithio gyda theuluoedd ledled Cymru yn ystod y cyfnod amenedigol.

Mae'r GIG yng Nghymru ac yn y DU yn fwy eang wedi wynebu heriau na welwyd eu tebyg o'r blaen yn sgil COVID-19. Fel nifer o wasanaethau ar draws ein system iechyd, mae tarfu mawr wedi bod ar ddarpariaeth gwasanaethau gynaeolegol ac mae amseroedd aros i lawer o fenywod y mae angen gofal arnynt wedi cynyddu'n ddybryd.

Ar 22 Mawrth, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru gynllun adfer i'r GIG yng Nghymru. Mae'r cynllun yn amlinellu egwyddorion cyffredinol adferiad a'r dull lefel uchel y byddwn yn ei ddefnyddio, gan adeiladu ar ffyrdd newydd o weithio a chyfleoedd i wneud pethau'n wahanol. Er na chyfeirir yn benodol at wasanaethau gynaeolegol, mae disgwyl y bydd yr holl wasanaethau iechyd yn adlewyrchu'r newidiadau a amlinellir yn y cynllun.

Yr gywir,

Eluned Morgan AS/MS

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services